

Ця властивість свідомості забезпечує поповнення системи знання і, як наслідок, перетворення світу, в тому числі і розвиток знакових систем. Неабияку роль у процесах концептуалізації і категоризації відіграє творення нових значень, що обумовлюють вирішення завдань переробки «нової» інформації з залученням індивідуальної концептуальної системи. Також механізм дискурсу відіграє важливу роль у процесах розвитку знака, що постає як зовнішній прояв внутрішнього процесу інференції; при цьому знак, використовуваний як функціональна опора, забезпечує швидке і адекватне утворення вивідного знання, а також володіє «знайомою» («освоєною») проекцією (стійкої когнітивної стратегією «внутрішнього програмування»). Розвиток знака в дискурсі полягає в тому, що придбання нових значень є, за А. А. Полікарповим, корисним для будь-якого знака, оскільки збільшує його функціональну навантаженість у системі мови, а, значить, забезпечує стабільність, підвищує стійкість до будь-яких внутрішніх і зовнішніх змін, а також змін у мові та сфері змістів. «Чим більше значень у слова, тим його існування стає менш уразливим до зазіхань слів-конкурентів на позначення тих же самих понять, а також від зникнення якихось із змістів, ... яке відбувається в результаті зникнення деяких об'єктів, виявлених цими змістами» [15, с. 22]. Таким чином, метафоризація постає як єдина назва і для механізму, і для процесу, і для окремої фази, і для її результату, а також для окремого рівня дискурсу. Така ситуація, як відомо, була охарактеризована Н. Д. Арутюновою як розмивання поняття метафори [3, с. 7]. Проте в рамках дослідження дискурсології подібна багатозначність виявляється зручним способом уніфікації обґрунтування різних за своєю природою явищ.

Отже, метафора – не лише риторична «прикраса» висловлювання чи фрагмент дискурсу. Метафора – це послідовність проявів функціонування когнітивного механізму комунікативно опосередкованого процесу розвитку мовного знака на різних етапах мовленнєво-мислєтворчої діяльності та стадіях дискурсу. Інтегративна модель метафоризації є засобом вивчення будь-яких процесів розвитку мовного знака в дискурсі, в тому числі – і явища термінотворення й термінологізації.

Література:

1. Алексеева Л. М. Метафорическое терминопорождение и функции терминов в тексте: Автореф. дис. д-ра филол. наук / Л. М. Алексеева. – М.: РУДН, 1999. – 33 с.
2. Алексеева Л. М. Термин и метафора: семантическое обоснование метафоризации / Л. М. Алексеева. – Пермь: ПТУ, 1998. – 250 с.
3. Арутюнова Н. Д. Функциональные типы языковой метафоры / Н. Д. Арутюнова // Изв. АН СССР / Сер. лит. и яз. – 1978. – Т. 37. – № 4. – С. 333–343.
4. Арутюнова Н. Д. Синтаксические функции метафоры / Н. Д. Арутюнова // Изв. АН СССР / Сер. лит. и яз. – 1978. – Т. 37. – № 3. – С. 251–262.
5. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // ЛЭС. – М.: Сов. энц., 1990. – С. 296–297.
6. Баранов А. Н., Караулов Ю. Н. Русская политическая метафора. Материалы к словарю / А. Н. Баранов, Ю. Н. Караулов. – М.: Институт русского языка АН СССР, 1991. – 193 с.
7. Блэк М. Метафора / М. Блэк // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 153–172.
8. Кудрявцева В. Ф., Стебунова А. Н. Понятийные системы как основа стратификации континуума клинической терминологии. / В. Ф. Кудрявцева, А. Н. Стебунова // Научно-техническая терминология: Научно-технический реферативный сборник. Вып. 2. – М.: Госстандарт России, ВНИИКИ, 2001. – С. 51–52.
9. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов. / Дж. Лакофф // НЗЛ. Вып. 23. – М.: Прогресс, 1988. – С. 12–51.
10. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. / Дж. Лакофф., М. Джонсон // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 387–415.
11. Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – 174 с.
12. Ортони Э. Роль сходства и уподобления в метафоре. / Э. Ортони // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 219–236.
13. Пиаже Ж. Генетический аспект языка и мышления. / Ж. Пиаже // Психолінгвістика. – М.: Наука, 1984. – С. 325–335.
14. Пиаже Ж. Психогенез знаний и его эпистемологическое значение / Ж. Пиаже // Семиотика. – М.: Радуга, 1983. – С. 90–101.
15. Поликарпов А. А. Циклические процессы в становлении лексической системы языка: моделирование и эксперимент: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. / А. А. Поликарпов – М.: МГУ, 1998. – 55 с.
16. Рахилина Е. В. Когнитивный анализ предметных имен: семантика и сочетаемость / Е. В. Рахилина – М.: Русские словари, 2000. – 416 с.
17. Рахилина Е. В. Основные идеи когнитивной семантики / Е. В. Рахилина // Фундаментальные направления современной американской лингвистики. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – С. 370–389.
18. Селезнева Ю. С. Концептуальная интеграция: направления в исследовании (Обзор). / Ю. С. Селезнева // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Реферативный журнал. Серия 6: Языкознание. Вып. 3. – М.: ИНИОН РАН, 2002. – С. 139–156.
19. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология / Е. А. Селиванова – К.: Украинский филологический центр, 2000. – 248 с.
20. Серль Дж. Метафора / Дж. Серль // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 307–341.
21. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция / В. Н. Телия // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 26–52.
22. Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – 511 с.
23. Ченки А. Семантика в когнитивной лингвистике. / А. Ченки // Фундаментальные направления современной американской лингвистики. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – С. 340–369.

УДК 008'398.91: [811.111]

М. О. ШUTOVA,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФРАЗЕОСТЕРЕОТИПНІ ПРОФІЛІ ПОРТРЕТНОЇ ПРИВАТНОСТІ АНГЛІЙЦІВ

У статті на основі семантико-мотиваційної і культурно-символічної реконструкції фразеоформул із компонентами house / home змодельовано одну з портретних характеристик англійців – їхню ПРИВАТНІСТЬ, що закріпилася в свідомості носіїв англійської мови як етнокультурний стереотип; розглянуто екстралінгвальні фактори, які впливали на формування етнокультурних автостереотипів англійців про замкнутість і відокремленість, а також внутрішньомовні чинники фразеологізації цих стереотипів; розкрито механізми стереотипізації уявлень англійців про дім, оселю, родинний затишок тощо; зроблено припущення про те, що ПРИВАТНІСТЬ життя англійців впливає з географічного острівного розташування країни, що зумовлює відокремленість, відділення від решти світу, зокрема і замкнутість у своєму облаштованому просторі, стереотипізованому з домом.

Ключові слова: етнокультурний стереотип, автостереотип, реконструкція, фразеоформули із компонентами house / home, ПРИВАТНІСТЬ.

ETHNO-CULTURAL PHRASEOLOGICAL STEREOTYPED PROFILES OF PRIVACY AS ENGLISH FEATURE

The article considers the problems of secondary nomination by means of phraseological thesaurus of the English language, which are an integral part of the national picture of the world of the English people. In this article the one of the traits of the English character – PRIVACY – is modeled on the basis of semantic, cultural, motivational and symbolic reconstruction of idiomatic formulas with the components of house / home. The extralinguistic factors that affected the formation of ethnic and cultural stereotypes of Englishmen about insularity and isolation, as well as inner linguistic factors about the process of idiomaticisation of these stereotypes are analyzed. The mechanisms of stereotyping about English house and family life are revealed. The hypothesis about English privacy implies the island geographical location of the country that leads to the insularity, separation from the rest of the world, offishness in a closed comfortable space, that is stereotyped in the concept of house.

Keywords: ethnic and cultural stereotypes, autostereotype, reconstruction, idiomatic formulas with components of house / home, privacy.

ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ ФРАЗЕОСТЕРЕОТИПНЫЕ ПРОФИЛИ ПОРТРЕТНОЙ ПРИВАТНОСТИ АНГЛИЧАН

В статье на основе семантико-мотивационной и культурно-символической реконструкции фразеологических формул с компонентами house / home смоделирована одна из портретных характеристик англичан – их ПРИВАТНОСТЬ, закрепившаяся в сознании носителей английского языка как этнокультурный стереотип; рассмотрены экстралингвистические факторы, которые влияли на формирование этнокультурных автостереотипов англичан о замкнутости и обособленности, а также внутриязыковые факторы фразеологизации этих стереотипов; раскрыты механизмы стереотипизации представлений англичан о доме и семейном уюте; сделано предположение о том, что ПРИВАТНОСТЬ жизни англичан следует из географического островного расположения страны, что приводит к обособленности, отделению от остального мира, в том числе и замкнутости в своем благоустроенном пространстве, стереотипизированной с домом.

Ключевые слова: этнокультурный стереотип, автостереотип, реконструкция, фразеологические формулы с компонентами house / home, ПРИВАТНОСТЬ.

Найбагатшим джерелом для вивчення процесу формування етнічної самосвідомості народу й етнокультурних стереотипів поведінки, а також сприйняття інших етносів є мова, писав свого часу О. Потебня, який до того ж уважав її не тільки головною етнодиференціальною, а й етноформуальною ознакою. Аналіз імен, етнонімів, топонімів, астронімів показує глибоку вкоріненість у мові своєрідності середовища проживання людей і тісно пов'язаного з цим мислення народу. Мова відображає як загальну оцінку явищ природного середовища, так і докладно характеризує тваринний і рослинний світ, клімат і ландшафт місця проживання етносу. Походження назв етносів також є не випадковим, а наочно ілюструє той факт, як предки сприймали і сусідні народи [6, с. 67, 114].

На підтвердження цих думок ученого спробуємо представити фрагменти реконструкції особливостей характеру англіців та їхньої поведінки на основі середовища їх проживання і тісно пов'язаного з ним навколишнього світу.

Мета статті – здійснити культурну й ономазіологічну реконструкцію архетипів національного характеру англіців, які є підґрунтям етнокультурних стереотипних уявлень цього народу про свій дім, родинне життя, приватність.

Реконструкція як культурно-історичних джерел, так і мовних феноменів дає змогу виявити первісну основу, тобто архетипне підґрунтя механізмів формування етнокультурних стереотипних уявлень англіців самих про себе і свій дім і з'ясувати мотиви, що міцно вкоренилися в їх національних характерах.

Термін «англійський» походить від давньоанглійського *engle*, яке під впливом латинського іноді писалося як *angle* і позначало одне з германських племен, яке разом із саксами й ютами в V столітті вторглося на територію Британії та підкорило місцеве населення, яке складалося переважно з бриттів.

Плем'я англів отримало свою назву на ім'я місцевості в районі Гольштейна (північ Німеччини), звідки воно прийшло. Земля називалася Angle – рибальський гак, кут, так як нагадувала їх своєю формою [15http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=english&searchmode=none]. Поняття «кут» збіглося з розташуванням Британії, яка до XVI століття перебувала ніби на задвірках Європи, далеко від торговельних шляхів. Можна зробити припущення, що багато концептів, пов'язаних з поняттям ENGLISHNESS, зокрема HOME, FREEDOM, PRIVACY з їх ідеєю відокремленості від інших, збереження дистанції, замкнутого простору ясягають первісного значення слова *englishness*.

Для остаточного формування англійського національного характеру вирішальним стало острівне розташування країни. Невипадково саме тут з'явився роман про Робінзона Крузо. Взагалі в англійській літературі наявні чимало творів, дії яких розгортаються на острові («Утопія» Мора, «Кораловий острів» Беллентайна, «Острів скарбів» Стівенсона, «Повелитель мух» Голдінга та ін.), оскільки у свідомості англійського читача острів підсвідомо асоціюється з рідною країною.

Тому для англіців характерне відчуття відокремленості від решти світу (про поїздки в країни континентальної Європи кажуть: «поїхати до Європи» або «на континент»), відособленість, відчуття, що світові бурі їх не стосуються (так було принаймні до початку двох Світових воєн і до винаходу ядерної зброї у XX столітті). Те, що робиться по той бік Ламаншу, сприймається англіцями як таке, що відбувається в іншій культурі і цивілізації, – пише російський дослідник В. Шестаков. Навіть сьогодні, на його думку, протока у свідомості британця є подобою середньовічного рову, що відокремлює міську цивілізацію від варварства, впорядковане життя від хаосу [10, с. 17].

Океанічний клімат дає велику кількість опадів і туманів, сильні вітри, мало сонячних літніх днів, невелику різницю зимових та літніх температур. Все це сприяло формуванню **твердості англійського характеру, загартованості тіла й духу, стриманості у вираженні почуттів та емоцій.**

Широко відомо, яку роль відіграє в англійській культурі концепт HOME / домашнього вогнища – того, що позначається словом *home*. Будинок найбільш близький за значенням до російського поняття «родина» та англійського – «homeland» (хоча існує, звичайно ж, і варіант *motherland*) [2, с. 278-279]. Сам факт, що рідна земля асоціюється в англіців із будинком, є провідним для них. Це підтверджується численними прислів'ями, крилатими висловами, які набули статусу стереотипних фразеологем: *Home, sweet home. East or West, home is best. An Englishman's home is his castle* тощо, а також великою кількістю слів, похідних від *home*: *home-coming, homesickness, homey, homeliness, home-keepin, homeward* і т. ін. [8, с. 167].

Англійський будинок у свідомості світової громадськості є окремим поняттям, що має свою характеристику й особливості. Якщо ж говорити про самих жителів Туманного Альбіону, то для них поняття «дім» замінює поняття «Батьківщина», що вже підтверджує їхню приватність, а не патріотичність у широкому розумінні. Але в англійській мові існують два слова, які, маючи різні відтінки лексичного значення, можна перекласти як «будинок».

Російська дослідниця Подкопаєва Г.О. виокремлює основні складові ядерної зони поняття «дім», використовуючи методику моделювання на основі словників. На її думку, концепт HOME складається з чотирьох мікрополів:

1. «Родинне вогнище» (Home). Емоційна прив'язаність до місця проживання. «Home» має значення рідної домівки, родини з рідними.

2. Географічна місцевість (Home). Це дім як місце народження або походження.
3. Будівля, приміщення (House). Дім – фізична будівля, житло; у значенні родина – члени родини, які мешкають під одним дахом.
4. Організація (House). Дім – організація, установа – вид діяльності, який об'єднує людей під одним дахом. Це нежитлове приміщення, яке використовується людьми з певною метою; місце роботи, навчання.

Дослідниця відмічає найважливішу відмінну рису цих концептів – наявність емоційної прихильності (прив'язаності) до місця проживання. Лексема *home* є емоційно забарвленою, на відміну від *house*, і має прехресні зв'язки з такими емоційно забарвленими концептами, як ЛЮБОВ, ТУРБОТА, ЗАТИШОК/КОМФОРТ, ПРИВАТНІСТЬ [5].

HOME – це родина, щастя, любов, кохання, турбота, спокій, затишок, рідне. Наприклад: *Bring home the bacon* – добре заробляти на життя; *Be home and dry* – цілий та неушкоджений; *Charity begins at home* – (милосердя починається вдома) хто думає про рідних, не забуває й про чужих; *Hearth and home* – родинне вогнище; *House and home* – домашній затишок.

HOME – це «розуміти, пояснювати, приймати близько до серця»: *Bring smth home to smb* – пояснити щось комусь; *Come home to smb* – зрозуміти; *Home truth* – гірка істина, правда [13, с. 507].

House і *home* – іменники, які українською мовою перекладаються як будинок. Але не тільки. У першому випадку наголос робиться на будівлю, блок, споруду, де розміщені квартири (або кімнати) для проживання людей, на його форму. Поки в ньому не мешкає жодної родини, він буде залишатися *house*. А потім? Для когось він стане *home*, для когось так і продовжує бути *house*, бо *home* містить символічне значення, пов'язане з емоційним ставленням до того чи іншого місця проживання. Це сім'я або найбільш комфортне оточення: *home* підкреслює швидше ті почуття, які ми відчуваємо в цьому місці, відчуття спокою й радості, захищеності. Це той будинок, про який кажуть: *Мій дім – моя фортеця*. І якщо для когось таким місцем стає трейлер, човен або країна, вони теж будуть позначатися словом *home*. Ті, для кого побудований будинок залишився чужим, чи пересічні люди позначатимуть його словом *house*. Також необхідно звернути увагу на те, що в англійській мові сформувалися стереотипні етнокультурні фразеологізми з культурно-маркованими символічними компонентами *home* і *house*, наприклад: *to move house* – переїхати; *to make a house a home* – перетворити оселю (помешкання) на будинок [5].

Longman Dictionary of English Language and Culture так коментує значення *house*: «The place where you live is your home, whatever type of house it is» – місце, де ти живеш, – це твій дім (*home*), незалежно від типу будівлі (*house*) [16].

В Оксфордському словнику пропонуються такі значення цих слів:

House – н. 1. (*Habitation*) будинок, будівля; *house arrest* – домашній арешт; *house guest* – гість (що живе в будинку); *house of cards* (lit., fig.) Картковий будиночок; *house of God* – дім божий, церква; *they get on like a house on fire* – вони прекрасно ладять; *keep house* – вести (det.) господарство; (parl.): *House of Commons* – палата громад; *House of Lords* – палата лордів; *the House* – парламент; (Stock Exchange) – біржа.

2. (*Audience*) – зал, аудиторія; *they played to a full house* – на їх виступі зал був повний; *she brought down the house* – її виступ справив фурор; (performance) подання; (cinema) сеанс.

3. (*Dynasty*) – будинок, династія.

4. (*Business concern*) – установа, фірма [17, р. 582].

Home – н. 1. *Place where one resides or belongs* – будинок; (attr.) домашній; *home economics* – домогосподарство; *home help* – приходить домашня робітниця; *it was a home from home* – там було як вдома; *a home of one's own* – власний будинок;

2. (*Institution*): *a home for the disabled* – будинок інвалідів; *he put his parents into a home* – він помістив своїх батьків у будинок для літніх людей.

3. (*Habitat*) – родина, місце поширення, ареал.

4. (*In games*): *the home stretch* – фінішна пряма.

5. (Attr., opp. *Foreign; native, local*): *home affairs* – внутрішні справи; *Home Counties* – графства, що оточують Лондон; *Home Guard* – загони (m. pl.); місцевої оборони, ополчення; *of home manufacture* – приватного виробництва; *the home market* – внутрішній ринок; *Home Office* – міністерство внутрішніх справ; *home team* – команда господарів поля [17, р. 573].

Частина концепту, представлена *home*, має більшу абстрактність, адже значення «a building» передбачає чітку просторову закріпленість на відміну від значення «a place».

Будинок як *house* призначений для групи людей, що розглядається як єдність (unity), а будинок як *home* – для окремої людини. Виділення ціннісного компонента концептів, представленого у стійких фразеологізмах допомагає реконструювати мовну картину світу через систему подвійних опозицій, яка має національний характер [9].

Така відмінність у значенні обох лексем підтверджується й їхньою етимологією.

Home походить від давньоанглійського *ham* «оселя, будинок, масток, село», протогерманського *haimaz, протоіндоєвропейського кореня *kei – «селитися, оселятися, бути вдома» (знаходимо в санскриті *kseti* «жити, існувати, мешкати», у грецькій *kome*, литовській *kaimas* «село», старослов'янській *semija* «домашній люд, прислуга») [15].

House походить від давньоанглійського *hus* «житло, оселя, домівка, притулок», що, у свою чергу, реконструюється від протогерманського *husan з коренем, походження якого не відомо. Припускається, що корінь пов'язаний з *hide* «ховати, приховувати, укривати, уберігати», а також «шкіра великої тварини».

Дослідниця І. Давиденко, реконструюючи етимологічний шар концептів *HOUSE / HOME* (за Ю.С. Степановим), зазначає що він утворений значеннями «ховатися» і «селитися» (від *house* протогерм. *khusan – «ховатися» і *home* – протоіндоєвропейське *kei – «селитися»), що зумовило різні **внутрішні форми**: для *house* – «захист», а для і *home* – «житло». Етимологія і внутрішні форми лексем *house* (н.) і *home* (н.) свідчать про їхню полісемантичність і лише частково синонімічність природу. Синонімія простежується у спільних значеннях лексем: «місце проживання», «сім'я». [4].

House (будинок) – житловий простір людини, символ сімейного благополуччя і багатства, локус багатьох календарних і сімейних обрядів зі значенням «ховатися» протиставлений зовнішньому світу, входячи в бінарну опозицію *свій – чужий* [14, с. 116]. Загальне просторове протиставлення *свого/чужому* виступає в різних опозиціях, основною з яких є протиставлення між будинком і не будинком (лісом – в широкому смислі). При цьому сам простір будинку набуває міфологічного осмислення [1, с. 112].

Опозиція *свій – чужий* пов'язує *house* (з його значенням «ховатися») з ідеєю закритості будинку, його захисними функціями. Саме закритість *house* забезпечує збереження свого простору, інші ж люди (чужі) порушують закритість: *Curiosity is ill manners in another's house*; *He that marries a widow and two children has three back doors to his house*.

Інше осмислення, за спостереженнями Сатинової В.Ф. отримує опозиція *свій – чужий* у стереотипних етнокультурних фразеологізмах з культурно-символічним компонентом *home*. Ідея закритості будинку не є тут релевантною (у значенні лексеми *home* немає значення «питу»). Значущими виявляються опозиції *близький – далекий, безпечний – небезпечний*,

які розкриваються через образ дороги: *Far from home, near thy harm; There is no place like home; East, west, home's best; Go abroad and you'll hear news of home* [7]. Зміщення акценту на цей образ пов'язане також із відмінностями в другому значенні лексеми *home* (див вище). Якщо людина залишає будинок (*house*), то відбувається руйнування єдності дому та сім'ї: *He that would be well needs not go from his own house*.

І хоча те, що людина залишає будинок (у значенні *home*), також засуджується, осуд пов'язаний із недооцінкою значення будинку як приватної власності англійської людини – однієї з її домінуючих характеристик: *Many go out for wool and come home shorn* (Many seek to better themselves or make themselves rich, but end by losing what they already have) [7]

Для дому як *home* центральною фігурою є людина і те, що складає її світ (любов, щастя, спокій), але знову ж такі у плані її приватних інтересів.

У свідомості британця дім – це надійний захист, найкраще, найзатишніше місце, що підтверджується стереотипними фразеологіями: *An Englishman's house is his castle; My house is my castle; There is no place like home; house and home* [13, с. 304; 298; 507]. Тому й про надійну людину кажуть: *(as) safe as houses* «цілком надійний, на якого можна покластися» [13, с. 832].

Наведені фразеологічні формули дають змогу констатувати, що *house* – це стереотипний образ швидше реального світу, місце, в якому людина живе, як член соціуму, <http://ua-referat.com/%D0%A1%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE> який нав'язує себе людині через систему моральних заборон, що регулюють відносини в будинку. Тимчасом для *home* характерною є приватність; це місце, де людина відчуває себе комфортно і затишно, а тому сформовані стереотипи, пов'язані з *home*, конструюється у свідомості англійської людини як родинне вогнище.

Поняття дому «home» як родинного вогнища, як уже вище згадувалося, в англійській культурі є досить важливим через їхню приватність [8, с. 167].

Англійці майже весь вільний час використовують для нескінченного і безперервного поліпшення й облаштування своїх будинків. Будинок і сад займають у житті англійця величезне місце, що значною мірою пов'язане з мінливим кліматом цієї країни [12, с. 31].

У цілому англійський будинок – це мікромодель острова: глухий паркан, що відгороджує від зовнішнього світу, і шматок з любов'ю обробленої землі – маленький, доглянутий, окультурений [8, с. 168]. Звідси, окрім **приватності, ще й замкненість, що впливають з географічного розташування країни, зумовлюючи ще й таку рису англійського національного характеру, як відокремленість, відділення від решти світу, зокрема і замкнутість у своєму невеликому затишно облаштованому просторі.**

Можемо говорити про перехресні стереотипні уявлення, пов'язані з концептуалізацією дому і приватності (недоторканості приватного життя). Як зазначає М. Цветкова, приватність є реакцією на скупченість (Англія досить компактно заселена), бажанням захистити свій особистий простір, яке англійці відчувають майже фізично як продовження власного тіла і оберігають дуже ревно [8, с. 170].

Англійський журналіст і письменник Джеремі Паксман відмічає, що в європейських мовах немає аналогів слова «рiвiвасу» – приватність [11]. Саме бажанням англійців берегти свою родину та приватність особистого життя можна пояснити прагнення мати свій власний дім з садом на задньому дворі.

Англiєць, обмежений рамками етикету, за зауваженням Прiстлi, прагне додому, щоб там, нарештi, розслабитися в приватнiй обстановцi [цит за пр.: 8, с. 170].

Г. Гачев відзначає, що в результаті тривалої боротьби за незалежність, відділення від континенту «у формуванні англійської суті може бути простежена тенденція «Сам проти Цілого» (Self contra Total) [...] в Англії (на відміну від континенту – тенденцію до єдності) – **стереотипізований культ приватного життя** (приватність) [3, с. 165]. Далі автор зазначає, що «на острові природне тяжіння до відокремленого життя, будинок – це мікрокосм; там і свій вогонь – камінь (довго пручалися англійці центральному опаленню, що дихає тотальністю, широкого континууму континенту; вони прихильники дискретності: у просторі і в часі» [3, с. 167].

Жодна нація, крім англійців, не ототожнює себе зі своїм власним будинком «house» [11, с. 118-119]. Англійський дім стоїть осторонь великих доріг, не «кричить» про себе [11, с. 118], символізує собою державність [11, с. 155]. Відтак, дім є центром Всесвіту для англійця. До нього прагне його душа, про нього він мріє під час мандрів. Наступні етнокультурні фразеологічні формули це підтверджують

В англійському фразеологізмі *house and home* – «домашній затишок» поєднуються концепти *house* і *home* разом як образ родинного вогнища, сімейного затишку, який може бути під дахом власного будинку та у колі членів родини.

Окремою рисою англійського дому є його затишок. Саме тому у прагненні комфорту необхідно створити затишні умови для себе та своїх близьких: *to feel at home, make yourself at home, be home and dry, home bird, give smb, the run of the house, make smb, free of one's house*.

Образно-символічний зміст стереотипного вислову *Man's home is his castle* доводить, що англійці дуже оберігають своє домашнє вогнище. Для зустрічі вони віддають перевагу ресторану або кафе [11, р. 117].

Home – це те, що є у англійців замість Батьківщини, яка для українців є найголовнішою. Це не тільки місце, де мешкає твоя родина, але й омріяне місце, де людина почуває себе комфортно: *spiritual home* – дім моєї мрії; *go where he will, a wise man is always at home* – куди б ні пішла, мудра людина всюди вдома; *home is where the heart is* – дім там, де серце.

Таким чином, ономазіологічна реконструкція фразеологічних формул з мотиваційним компонентом HOME / HOUSE актуалізує такий ономазіологічний мотив формування національних якостей англійців і його фіксацію у стереотипах, як ПРИВАТ-НІСТЬ життя англійців з акцентом на їх замкнутості, яка впливає з географічного розташування країни. Це пояснює ще й таку рису англійського національного характеру, як відокремленість, відділення від решти світу, зокрема і замкнутість у своєму облаштованому просторі, стереотипізованому з домом.

Література:

1. Байбурин А.К. Жилище в обрядах и представлениях восточных славян/ Альберт Кашфулович Байбурин. – Ленинград: Наука, 1983. – 188 с.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая. – М. : Русские словари, 1997. – 416 с.
3. Гачев Г.Д. Национальные образы мира. Космо – Психолог – Логос / Георгий Дмитриевич Гачев. – М. : Академический проект, 2007. – 512 с.
4. Давиденко І.В. Лексична репрезентація концепту ДІМ – HOUSE/HOME в англійській мові : когнітивний аспект: автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / Давиденко Інна Володимирівна. – Харків, 2012. – 20 с.

5. Подкопаева А.А. Вербализация художественного концепта «Home/House» в произведениях английских писателей XIX-XX вв. / Анна Александровна Подкопаева. – Ставрополь, 2010. – 178 с.
6. Потебня А.А. Мысль и язык / Александр Афанасьевич Потебня. – К. : Синто, 1993. – 192 с.
7. Сатинова В.Ф. Британия и британцы/ Валентина Федоровна Сатинова. – Минск: Высшая школа, 1996. – 249 с.
8. Цветкова М. В. Английское поведение / М.В. Цветкова // Межкультурная коммуникация. – Н. Новгород, 2001. – С. 158–183.
9. Чаплигіна А. Концепт «Дім» в англійській мові та культурі : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Http://samgueng.narod.ru/rus/tez.htm](http://samgueng.narod.ru/rus/tez.htm)
9. Шестаков В. П. Английская литература и английский национальный характер / Вячеслав Павлович Шестаков. – М. : Нестор – История, 2010. – 312 с.
10. Paxman J. The English. A Portrait of a People/ Jeremy Paxman. – London: Penguin Group Ltd., 2007. – 309 p.
11. Laird E. British homes and family life / E. Laird// Welcome to Great Britain and the USA. – 2000. – № 3. – С. 31–32.

Джерела ілюстративного матеріалу

12. АУФС – Англо-український фразеологічний словник/ [уклад. К. Т. Баранцев] – К. : Знання, 2005. – 1056 с.
13. CDI – Chambers Dictionary of Idioms / [авт.-уклад. В. В. Руденко.]. – К. : Всеуито, 2002. – 475 с.
14. CODE – The Concise Oxford Dictionary of Etymology/ [ed. by T.F. Hoad]. – Oxford University Press, 1996. – 1739 p.
15. Longman Dictionary of Contemporary English. – Pearson Longman, 2014. – 2224 p.
16. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English/ [ed. by Hornby A.S.]. – Oxford University Press, 2005. – 1780 p.